

Література:

1. Мирончук Н. М. Основи самоорганізації у професійній діяльності: навчально-методичний посібник. Житомир : Житомирський державний університет ім. І.Франка, 2020. 133 с.
2. Новаченко Т.В. Самоорганізація діяльності державного службовця: вітчизняний та європейський досвід : навч.-метод. матеріали / Т.В. Новаченко; уклад. Н.В. Ясько. Київ : НАДУ, 2013. 96 с.
3. Подолання синдрому професійного вигорання педагогів шляхом використання педагогіки емпіаурменту / авт.-упоряд.: Михальчук Л. Я., Шуберчук М. П. Нетішин, 2019. 78 с.
4. Самовдосконалення педагогічних працівників фахових коледжів : методичні рекомендації / за наук. ред. О. А. Тітової. Київ : ППО НАПН України, 2024. 182 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-52>

АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Семенова К. Д.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах господарювання важливим аспектом фінансової стабільності та ефективності діяльності підприємства є аналіз його зобов'язань. Зобов'язання є складовою частиною пасиву балансу і відображають заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами господарювання, фінансовими установами, державою та працівниками. Ефективне управління зобов'язаннями дозволяє підприємству забезпечити ліквідність, уникнути надмірної боргової залежності та своєчасно виконувати зобов'язання [1, с. 229].

Інформаційною базою для аналізу зобов'язань є фінансова звітність підприємства, зокрема Баланс та Звіт про фінансові результати. Додаткову інформацію може надавати управлінський облік, який деталізує структуру боргів, умови кредитування, строки погашення та відсоткові ставки.

Методи аналізу зобов'язань включають горизонтальний і вертикальний аналіз, що дозволяють відстежити динаміку та структуру боргових зобов'язань у часі, а також коефіцієнтний аналіз, що охоплює показники

фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, співвідношення власного і позикового капіталу), платоспроможності (коефіцієнт поточної ліквідності, швидкої ліквідності) та оборотності кредиторської заборгованості. Ефективність аналізу залежить від порівняння показників із нормативними значеннями або середньогалузевими орієнтирами.

Останніми роками в Україні спостерігається зростання зобов'язань підприємств, що зумовлено низкою факторів, зокрема економічною нестабільністю, інфляційними процесами та впливом зовнішніх чинників. За даними Державної служби статистики України, загальний обсяг зобов'язань підприємств у 2024 році зріс порівняно з попередніми роками, що свідчить про підвищення боргового навантаження на бізнес-сектор.

Зокрема, значне зростання спостерігається в сегменті поточних зобов'язань, що може вказувати на збільшення короткострокових кредитів та кредиторської заборгованості. Це підкреслює необхідність ретельного моніторингу та управління зобов'язаннями для забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Розглянемо динаміку показників, що характеризують склад капіталу та фінансову стійкість підприємств України (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників капіталу підприємств України

Показник	Рік		
	2021	2022	2023
Капітал усього, млрд грн у тому числі:	14070,5	14654,7	16442,6
1. Власний капітал, млрд грн	4113,3	3975,9	4612,3
2. Залучений капітал, млрд грн	9957,2	10678,8	11830,3
2.1. Довгострокові зобов'язання, млрд грн	1841,7	1960,3	2199,3
2.2. Поточні зобов'язання, млрд грн	8111,3	8714	9625,8
2.3. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття, млрд грн	4,2	4,5	5,2
3. Коефіцієнт автономії	0,292	0,271	0,281
4. Коефіцієнт фінансового ризику	2,421	2,686	2,565
5. Питома вага поточних зобов'язань у загальній сумі залученого капіталу	0,815	0,816	0,814

Джерело: розраховано на підставі даних [2]

На основі даних, наведених у табл. 1, можна зробити наступні висновки. Протягом досліджуваного періоду спостерігається збільшення

загальної суми капіталу підприємств. При цьому щороку зростає сума залученого капіталу, у той час як власний капітал у 2022 р. порівняно з 2021 р. зменшився, а в 2023 р. зріс. Зростає щороку і сума довгострокових та поточних зобов'язань.

Розрахунок коефіцієнтів показав, що питома вага власного капіталу в загальній сумі капіталу підприємств складає близько 30 %, що значно нижче рекомендованого значення. Тобто, сума залученого капіталу перевищує суму власного більш ніж у 2,5 рази. При цьому питома вага поточних зобов'язань у загальній сумі зобов'язань підприємств складає більше 80 відсотків. Отже, підприємства здійснюють поточну діяльність в основному за рахунок запозичених коштів, причому суттєво переважає частка поточних зобов'язань, які є більш ризиковими запозиченнями.

У зв'язку з вищезазначеними тенденціями, підприємствам рекомендується:

- регулярно проводити аналіз структури та динаміки зобов'язань для виявлення потенційних ризиків;
- оптимізувати співвідношення між поточними та довгостроковими зобов'язаннями з метою забезпечення ліквідності;
- впроваджувати ефективні системи управління боргами та кредиторською заборгованістю;
- залучати фінансових експертів для розробки стратегій управління зобов'язаннями в умовах економічної нестабільності.

Дотримання цих рекомендацій сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємств та їх здатності адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Таким чином, аналіз зобов'язань є невід'ємним елементом оцінки фінансового стану підприємства. Його результати слугують підґрунтям для стратегічного планування, зміцнення фінансової дисципліни та зниження ризику неплатоспроможності. Рациональне управління зобов'язаннями підвищує інвестиційну привабливість підприємства та сприяє довгостроковому розвитку.

Література:

1. Спіцина Н. В., Кравцова С. В. Зобов'язання: сутність, класифікація, облік. *Держава та регіони*. 2020. № 2. С. 228–233.
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.05.2025).